

نقش عوامل چابکی سازمانی در سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی

رویا دارابی^۱

آرش نجاتی*^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۷/۳۰

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش عوامل چابکی سازمانی در سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی در میان کارکنان دستگاه‌های اجرایی استان تهران انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش کلیه کارکنان دستگاه‌های اجرایی استان تهران بودند که تعداد ۳۸۴ نفر از میان کارکنان دستگاه‌های اجرایی استان تهران به عنوان نمونه در نظر گرفته شد که به همین تعداد پرسشنامه جهت پاسخگویی در میان آنها توزیع و جمع‌آوری گردید. اطلاعات جمع‌آوری شده از پرسشنامه‌های پژوهش به وسیله نرم‌افزارهای SPSS و AMOS با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از تحلیل فرضیه‌های تحقیق نشان داد که افزایش مؤلفه‌های چابکی سازمانی در دستگاه‌های اجرایی شامل دانش مدیران سطح بالای سازمان، ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی و انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی، میزان سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی را افزایش داده و افزایش سازگاری، افزایش اثربخشی حسابداری مدیریت را در پی دارد.

واژگان کلیدی

اثربخشی حسابداری مدیریت، چابکی سازمانی، سازگاری حسابداری مدیریت

۱- دانشیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران. (R_darabi@azad.ac.ir)

۲- دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران. (نویسنده مسئول:

A.nejatee34@yahoo.com)

مقدمه

حسابداری مدیریت بر تهیه گزارش‌های اقتصادی مالی و غیرمالی برای استفاده‌کنندگان درون‌سازمانی نظیر مدیران سطوح مختلف میانی و اجرایی تمرکز دارد. حسابداری مدیریت که به آن حسابداری برای مدیریت یا حسابداری مدیریتی نیز اطلاق می‌گردد، ابزارهایی برای کمک به تصمیمات مدیران و ارزیابی این تصمیمات در اختیار آنان قرار می‌گیرد. حسابداری مدیریت، استفاده از اطلاعات هزینه برای شناسایی و توسعه استراتژی‌هایی است که بتواند مزیت رقابتی پایدار ایجاد کند. هدف حسابداری مدیریت کاهش هزینه همراه با تقویت موقعیت استراتژیک است. در حسابداری مدیریت، محرک‌های هزینه عملیاتی و سازمانی برای کاهش هزینه در بلندمدت یک داده مهم در تجزیه و تحلیل اطلاعات است (قاسمی، ۱۳۹۵). پویایی حسابداری مدیریت مهارت‌های حرفه‌ای کسب و کارها را می‌دهد. حسابداری مدیریت فرایند ثبت امور مالی و ذخیره، طبقه‌بندی و ارسال اطلاعات را در صورت‌های مالی مختلف تسهیل می‌کند. حسابداری مدیریت باید اطمینان حاصل کند که یک کسب و کار مدلی معتبر برای ثبت مراحل کاری دارد. تک‌تک شرکت‌ها یک مدل تجاری دارند که بعضی اوقات دارای قطعیت است (تسی،^۱، ۲۰۱۰؛ چسبروک،^۲، ۲۰۰۶). با توجه به ویژگی‌های اقتصادی بازارها بر اساس مشتری، هزینه‌های معاملات، تغییر در بین مصرف‌کنندگان و تأمین‌کنندگان و رقابت در بازار الزاماتی برای مدل‌های تجاری دیجیتال وجود دارد. مدل‌های تجاری دیجیتال توسط همه سطوح مدیران و مدیران سطح بالا مورد استفاده قرار گیرد تا دانش بهتری در مورد چگونگی تاثیر مراحل حسابداری مدیریت بدست آید (کومارسینگه و هالیم،^۳، ۲۰۲۰).

در میان همه وظایف مدیریت، برنامه‌ریزی از اساسی‌ترین آن‌هاست که مانند پلی، زمان حال را به آینده مرتبط می‌سازد؛ به عبارت دیگر برنامه‌ریزی میان‌جایی که هستیم با جایی که می‌خواهیم به آن برویم پلی می‌شود تا آنچه را که در غیر آن حالت شکل نمی‌گیرد، پدید آید. از آنجایی که همه سازمان‌ها به دنبال آنند که منابع محدود خود را برای رفع نیازهای متنوع و رو به افزایش خود صرف کنند. پویایی محیط و وجود تلاطم در آن و عدم اطمینان ناشی از تغییرات محیطی بر ضرورت انکارناپذیر برنامه‌ریزی می‌افزاید. حسابداری مدیریت فرآیند شناسایی، اندازه‌گیری، جمع‌آوری، تحلیل، تهیه، تفسیر و اطلاع‌رسانی اطلاعات مالی مورد استفاده مدیریت برای برنامه‌ریزی، ارزیابی و کنترل عملیات یک سازمان و دادن اطمینان به استفاده مناسب و پاسخگویی در قبال منابع آن سازمان می‌باشد (بل و همکاران،^۴، ۲۰۰۴). با توجه به اینکه شیوه‌های حسابداری مدیریت مشروط به عوامل زمینه‌ای است این عوامل به‌عنوان استراتژی در طول زمان ملزم به تغییر هستند. پرسش قابل طرح این است که آیا سازمان‌ها به اندازه کافی برای سازگاری با شیوه‌های حسابداری مدیریت در رابطه با نیازهای متغیر خود سریع عمل می‌کنند؟ مسلماً، سازمان‌ها در محیط‌های پویاتر به لحاظ میزان و مقدار تغییر غیرقابل پیش‌بینی هستند (اسچیلک،^۵، ۲۰۱۴). انتظار می‌رود سازمان‌ها با محیط پیرامونی خود سازگار شوند (قابلیت سازگاری)، این انتظار در مورد حسابداری مدیریت نیز مصداق دارد. قابلیت سازگاری ممکن است از عواملی همچون، فقدان مهارت‌های کافی در حوزه‌ی حسابداری، سهامداران جدید، ترس از تغییرات، فقدان تعاملات سازنده

1 - Teece

2 - Chesbrough

3- Kumarasinghe and Haleem

4 - Bell et al

5 - Schilke

فی‌مابین مدیران کارکنان تأثیر پذیرد. گرچه در حالت سنتی از امکانات محاسباتی به‌عنوان تسهیلگر تغییرات یاد می‌شود؛ اما در صورت به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعاتی یکپارچه می‌توان شاهد استحکام تکنولوژیکی و ثبات رویه‌های حسابداری مدیریت بود (نظری پور، ۱۳۹۵). از این جهت سازمان‌ها نیاز بیشتری به سازگاری دارند؛ به‌طوری که یک ارزیابی مستمر از تکنیک‌ها و شیوه‌های موجود ضروری می‌باشد. در شرایط مختلف، حسابداری مدیریت ممکن است به دلیل وجود محیط سازمانی نسبتاً با ثبات، تغییرات سریعی داشته باشد. با این وجود، سازگاری سازمان با روش‌های حسابداری مدیریت بسیار مهم است، زیرا عدم وجود آن در نهایت منجر به از دست رفتن ارتباط و اثربخشی آن با سازمان می‌شود (یگیتباسیگلو^۱، ۲۰۱۷). علاوه بر این یکی از راه‌های پاسخگویی به عوامل تغییر و تحول سازمانی، چابکی است. بی‌شک می‌توان گفت، سازمان‌هایی می‌توانند به موفقیت دست یابند که از رویکردها و راهبردهای جدید همچون مفهوم چابکی استفاده می‌کنند. سازمان‌های چابک فراتر از سازگاری با تغییرات می‌اندیشند و به دنبال بهره‌گیری از فرصت‌ها می‌باشند. چابکی از جمله راهبردهای بسیار کلیدی در راستای دریافت سریع نیازهای مشتریان و ارائه پاسخ مناسب به آن در کوتاه‌ترین زمان ممکن است. چابکی مفهومی است که می‌تواند به عاملی اساسی در راستای برخورد و مدیریت محیط‌های سازمانی با ویژگی‌های تغییرات پیوسته و همراه با عدم اطمینان تبدیل شود و سازمان‌ها کمک کند تا بتوانند به اهداف از پیش تعیین شده خود دست یابند. چابکی سازمانی دارای چهار قابلیت پاسخگویی، شایستگی، انعطاف‌پذیری و سرعت عمل است (نیک پور و سلاجقه، ۱۳۹۱). اگر سازمانی به دنبال بهره‌گیری از مفهوم چابکی برای سازگاری حسابداری مدیریت است، باید این توانایی‌ها و قابلیت‌ها را مدنظر داشته باشد. عدم وجود عوامل چابکی در سازمان موجب عدم انطباق حسابداری مدیریت با محیط و استراتژی سازمان می‌گردد و این امر موجب می‌شود حسابداری مدیریت اثربخشی خود را از دست بدهد. اگر چگونگی تأثیرگذاری عوامل چابکی بر سازگاری حسابداری مدیریت مشخص گردد می‌توان با افزایش و کاهش عوامل چابکی اثربخشی و سازگاری حسابداری مدیریت را ارتقا داد. لذا بر اساس مطالب عنوان‌شده با توجه به وجود شکاف تحقیقاتی در ارتباط با محرک‌های سازگاری حسابداری مدیریت ناشی از عوامل چابکی در سازمان ضرورت می‌یابد تحقیقی با عنوان بررسی نقش عوامل چابکی سازمانی در سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی اجرا گردد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پس از جنگ جهانی دوم عدم اطمینان، عدم ثبات و محیط‌های متحول بیش از پیش خود را نشان دادند و آنچه به‌عنوان راه‌حل ارائه شد، همانا برنامه‌ریزی استراتژیک بود. برنامه‌ریزی استراتژیک بستر و چارچوبی برای عملی کردن تفکر استراتژیک و هدایت عملیات برای رسیدن به هدف و نتایج مشخص می‌باشد. به عبارتی برنامه‌ریزی استراتژیک تلاشی سازمان‌یافته برای تصمیم‌گیری بنیادین و انجام اقدامات اساسی است که سرشت و سمت‌گیری فعالیت‌های سازمان را در چارچوب قانونی شکل می‌دهد. برنامه‌ریزی استراتژیک گونه‌ای از برنامه‌ریزی است که در آن هدف، تعریف و تدوین استراتژی‌هاست. برای کمک به برنامه‌ریزی استراتژیک سازمان‌ها می‌توانند از حسابداری مدیریت در فرآیند برنامه‌ریزی استفاده کنند (قاسمی، ۱۳۹۵). به دنبال پیشرفت روزافزون تجارت، علم و تکنولوژی در دهه‌های اخیر، شرکت‌ها و تولیدکنندگان بزرگ و متعددی به وجود آمده‌اند و هر روزه نیز بر شمار آنها افزوده می‌شود. این امر موجب شده است که کالاهای متنوع، با کیفیت و قیمت‌های گوناگون وارد بازارها شوند. در این بازارها، رقابت سنگینی حاکم شده است

و هر تولیدکننده‌ای نمی‌تواند کالاهای خود را با قیمت‌های دلخواه و کیفیت‌های پایین بفروشد. پس با توجه به اینکه محیط تجاری حاکم بر سازمان‌ها هیچ‌گاه ایستا نمی‌باشد و دائماً در حال تغییر است، بنابراین حسابداری مدیریت نیز جهت حفظ کارایی و اثربخشی خود در جهت ایفای مسئولیت خویش، باید دائماً در حال تغییر باشد؛ زیرا اگر تکامل تدریجی سیستم حسابداری مدیریت از سیر تکامل و تحول محیط حاکم بر سازمان‌های جاری عقب بیفتد و با این تغییرات هماهنگ نشود؛ عملکرد حسابداری مدیریت نه تنها در راستای دستیابی سریع‌تر و بهتر به اهداف سازمان نخواهد بود؛ بلکه باعث کندی و یا حتی انحراف سازمان در جهت دستیابی به اهداف خود خواهد شد (رضایی دولت آبادی و مهرآذین، ۱۳۹۲). یکی از نظریه‌هایی که اغلب در ادبیات تحقیق مورد استفاده قرار می‌گیرد برای توضیح تغییرات در شیوه‌های حسابداری مدیریت، نظریه احتمالی است. نظریه احتمالی نشان می‌دهد که سازمان‌ها ساختارهایی را که در محیط عملیاتی خاص خود قرار دادند، اتخاذ می‌کنند؛ بنابراین، حسابداری مدیریت زمانی مؤثر است که "منطبق" با محیط و استراتژی سازمان باشد (یگیتبسیگلو، ۲۰۱۷).

لیم و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر محیط پویا و ویژگی‌های روانشناسی مدیر عامل در استفاده از سیستم حسابداری مدیریت به بررسی تأثیر محیط پویا بر ویژگی روانشناسی مدیر عامل (گرایش به ریسک) است که در انتخاب استراتژی نوآوری محصول و سطح استفاده از اطلاعات سیستم حسابداری مدیریت پرداختند. نمونه‌ی پژوهش، مدیران عامل شرکت‌های بزرگ تولیدی ویتنام بودند. برای تحلیل اطلاعات از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم افزار PLS-SEM استفاده شد. نتایج نشان داد که همه اثرات کلیه متغیرها بر استفاده از اطلاعات سیستم حسابداری مدیریت معنی دار است.

یگیتبسیگلو (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان هدایت‌کنندگان انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت به بررسی و تعیین عوامل مؤثر بر انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت (MAA) در سازمان‌هایی است که از ابزار چابکی استفاده می‌کنند پرداخت. در این تحقیق به‌طور خاص، تأثیر دانش سطوح بالای تیم مدیریت، ساختارهای مبتنی بر کار تیمی و انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی بر روی انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت مورد بررسی قرار گرفت. فرضیه‌ها با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از بررسی آنلاین شرکت‌های استرالیا و نیوزیلند بررسی شدند. یافته‌های تحقیق نشان دادند دانش سطوح بالای تیم مدیریت، ساختارهای مبتنی بر کار تیمی و انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی بر روی انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت تأثیر مثبت دارند. همچنین ارتباط مثبتی بین انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت و اثربخشی حسابداری مدیریت یافت شد.

اکس و گریو (۲۰۱۷)، در تحقیقی با عنوان پذیرش نوآوری‌های حسابداری مدیریت: سازگاری فرهنگ سازمانی و نتایج درک شده به بررسی و تحلیل پذیرش نوآوری حسابداری مدیریت در سطح شرکت پرداختند. فرضیه‌ها تحقیق با استفاده از داده‌های ارائه شده توسط یک بررسی مبتنی بر وب از شرکت‌های تولیدی سوئدی با توزیع کارت امتیازی متوازن در میان این شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحقیق نشان دادند که حسابداری مدیریت احتمال وقوع زبان‌ها را کاهش می‌دهد اما تأثیری بر نوآوری ندارد.

نواس و همکاران (۲۰۱۷)، در تحقیقی با عنوان نقش سیستم‌های حسابداری مدیریت در توسعه سرمایه فکری به بررسی نقش سیستم حسابداری مدیریت در توسعه سرمایه فکری یعنی سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی و اثرات حاصل از آن پرداختند. در این تحقیق برای انجام یک نظرسنجی از مدیران سطح بالا شرکت‌های پرتغالی، یک

پرسشنامه تهیه شد. داده‌ها جمع‌آوری شده با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری با AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که سیستم‌های حسابداری مدیریت در توسعه سرمایه انسانی و سرمایه ساختاری نقش دارد. نتایج همچنین نشان داد که ارتباطات مثبت و معنی‌دار بین سه بعد سرمایه فکری وجود دارد.

سعیدی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش میانجیگری حسابداری مدیریت بر رابطه بین طراحی سیستم هزینه و عملکرد شرکت با استفاده از معادلات ساختاری مبتنی بر کوواریانس به بررسی تاثیر میانجی روش‌های حسابداری مدیریت بر رابطه بین طراحی سیستم هزینه و عملکرد شرکت پرداختند. از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به صورت تصادفی برای ۲۲۵ شرکت غیر مالی پرسشنامه ارسال شد، ۲۰۳ شرکت از آنها در نظرسنجی شرکت کردند (میزان پاسخ ۹۰ درصد). پس از پردازش‌های اولیه، ۱۶۱ داده بعنوان نمونه برای تجزیه و تحلیل باقی ماند. در این پژوهش از مدل معادلات ساختاری مبتنی بر کوواریانس برای بررسی روابط بین متغیرها استفاده شد. خطی بودن بین متغیرها نیز با استفاده از تجزیه و تحلیل رگرسیون اول اس انجام شد. جهت بررسی پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که به علت بزرگتر بودن میزان آلفای کرونباخ از ۰٫۷ دارای پایایی مطلوب می‌باشند. از تحلیل عاملی تأییدی جهت مناسب بودن برازش سازه‌های پرسشنامه استفاده شد. نتایج نشان داد بین سیستم طراحی هزینه و استفاده از روش حسابداری مدیریت رابطه مثبت معناداری وجود دارد. بین روش‌های حسابداری مدیریت و عملکرد شرکت رابطه مثبت معناداری وجود دارد. روش‌های حسابداری مدیریت نقش میانجی بر رابطه بین طراحی سیستم هزینه و عملکرد دارد.

وطن پرست و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان مروری بر تاریخچه و تکنیک‌های حسابداری مدیریت بیان کردند حسابداری مدیریت یکی از گرایش‌های تخصصی حسابداری است که نیاز به این گرایش، منجر به عرضه آن شد. به اعتقاد جانسون و کاپلان، سال‌های ۱۸۲۵ تا ۱۹۲۵، دوره اوج شکوفایی حسابداری مدیریت است. هرچند حسابداری مدیریت در برهه‌ای از زمان در روند صعودی و رو به رشد خود ناکام ماند؛ زیرا بعد از سال ۱۹۲۵، تقریباً هیچ تکنیک یا روش جدیدی متولد نشد؛ اما می‌توان ادعا نمود که حسابداری مدیریت رفته رفته توانست در افزایش سودآوری و به تبع آن بقای واحدهای گزارشگر، پررنگ و موفق جلوه نمایند که ناشی از توسعه عقاید و رویکردهای عرضه شده پیشین آن می‌باشد. به طوریکه امروزه واحدهای تولیدی موفقی از جمله تویوتا، از این تکنیک‌ها بهره می‌برند. آنچه مسلم است این است که حسابداری مدیریت با گذر زمان و تغییر نیازها تغییر یافت و در شرایط رقابت جهانی که ناشی از حق انتخاب مشتریان، پیشرفت فن-آوری، جهانی شدن و غیره است، متمرکز واقع شد. در مطالعه حاضر به مروری پیرامون تاریخچه حسابداری مدیریت و علل ظهور تکنیک‌ها و رویکردهای متفاوت بهایابی و کنترل هزینه پرداخته شد.

پاک مرام و رضایی (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان تأثیر محیط رقابتی و شاخصه‌های سازمانی بر شیوه‌های حسابداری مدیریت و عملکرد سازمانی به بررسی تأثیر محیط رقابتی و شاخصه‌های سازمانی بر شیوه‌های حسابداری مدیریت و عملکرد سازمانی پرداختند. جامعه آماری تحقیق، شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس بودند. نتایج پژوهش نشان داد تغییر در محیط رقابتی با تغییر در ساختار و استراتژی سازمان رابطه مثبت و معنادار دارد و تغییر در استراتژی سازمان به نوبه‌ی خود منجر به تغییر در سیستم حسابداری مدیریت می‌شود. مدل ساختاری پژوهش نشان داد که ارتباط قابل توجهی میان استراتژی‌های سازمانی و شیوه‌های حسابداری مدیریت و ساختار وجود دارد که منجر به افزایش عملکرد سازمانی می‌گردد.

زارعی و برزگر (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان ارزیابی تأثیر تصویرسازی داده‌ها در گزارش‌های حسابداری مدیریت بر تصمیم‌گیری مدیران اقدام به وارد کردن تکنیک تصویرسازی داده‌ها به حوزه حسابداری مدیریت و همچنین تصریح تأثیر تصویرسازی بر گزارش‌های حسابداری مدیریت و تصمیم‌گیری کردند. نمونه آماری پژوهش، مدیران واحدهای تولیدی و دانشجویان حسابداری بودند. نتایج به دست آمده نشان داد که جداول و نمودارهای تکمیلی سبب بهبود کیفیت تصمیم‌گیری می‌شود؛ اما تأثیری بر اطمینان نتایج تصمیم‌گیری ندارد. همچنین نتایج نشان داد مدیران با ارائه جدول و نمودار، قادر به تصمیم‌گیری بهتری بوده و امتیاز بسیار بالایی را دریافت نموده‌اند و در شرایطی که اطلاعات را تنها به شکل جدول دریافت کردند، عملکرد ضعیفی را نشان دادند. افزون بر این، یافته‌ها حاکی از آن بود که صرف نظر از نوع اطلاعات ارائه شده، مدیران نسبت به دانشجویان اطمینان بالاتری نسبت به تصمیمات خود دارند.

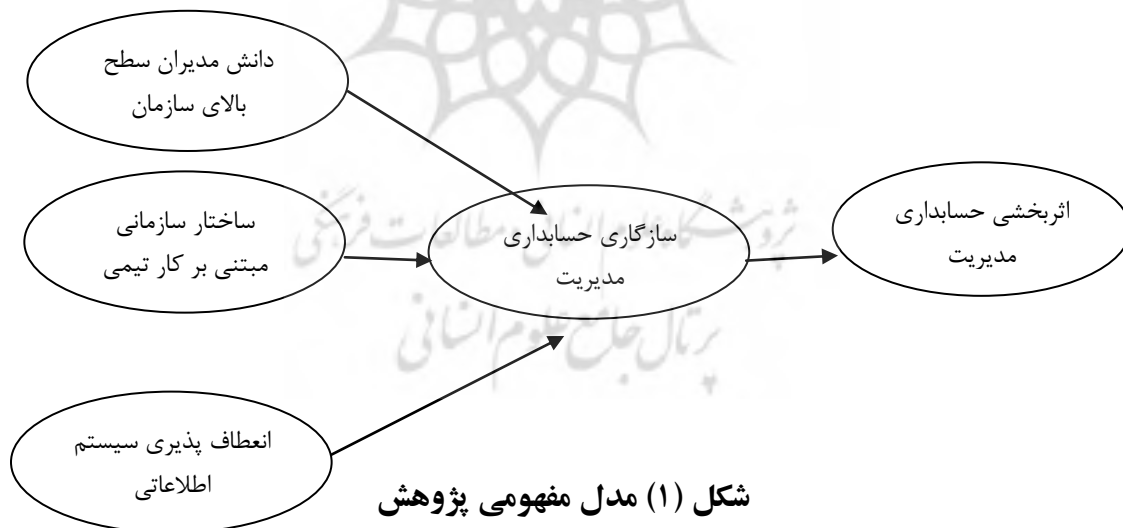
۳. فرضیه‌ها پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی نقش عوامل چابکی سازمانی در سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی استان تهران است بر این اساس جهت دستیابی به هدف مذکور فرضیات تحقیق بصورت زیر طراحی شدند:

- ۱- دانش مدیران سطح بالای سازمان تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد.
- ۲- ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد.
- ۳- انعطاف پذیری سیستم اطلاعاتی تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد.
- ۴- سازگاری حسابداری مدیریت تأثیر معناداری بر اثربخشی حسابداری مدیریت دارد.

۴. مدل مفهومی پژوهش

بر اساس مبانی نظری پژوهش و به اقتباس از یگیتباسبگلو (۲۰۱۷) مدل مفهومی پژوهش مطابق شکل ۱ طراحی گردید:

جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش کلیه کارکنان دستگاه‌های اجرایی استان تهران می‌باشد. از آنجا که حجم جامعه آماری نامشخص است، لذا جمع‌آوری اطلاعات از کلیه افراد جامعه آماری مقدور نبوده و در نتیجه نمونه‌ای از جامعه آماری انتخاب خواهد گردید. گروه نمونه، مجموعه کوچکی از جامعه آماری است مشتمل بر برخی از اعضا که از جامعه آماری انتخاب شده‌اند؛ به عبارت دیگر، تعدادی از اعضای جامعه آماری (اما نه همه) گروه نمونه را تشکیل می‌دهند. در نتیجه گروه نمونه یک مجموعه فرعی از جامعه آماری است که با مطالعه آن محقق قادر است نتیجه آن را به کل جامعه آماری

تعمیم دهد روش نمونه‌گیری مورد استفاده در انتخاب نمونه در انجام این تحقیق، روش نمونه‌گیری غیر احتمالی در دسترس است؛ جامعه آماری تحقیق نامشخص می‌باشد که تعداد نمونه آماری تحقیق با استفاده از جدول مورگان به دست آمده است. بر اساس جدول مورگان مطابق جامعه تحقیق، ۳۸۴ نفر از کارکنان دستگاههای اجرایی استان تهران به عنوان نمونه در نظر گرفته شد که به همین تعداد پرسشنامه جهت پاسخگویی توزیع و جمع‌آوری گردید.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش کاربردی می‌باشد و بدلیل استفاده از پرسشنامه جهت جمع‌آوری اطلاعات در زمره تحقیقات توصیفی پیمایشی قرار می‌گیرد. همچنین پژوهش حاضر بر اساس هدف یک تحقیق کاربردی است و برحسب روش، از نوع همبستگی می‌باشد. در این تحقیق جمع‌آوری اطلاعات مربوط به مبانی نظری و پیشینه تحقیق با استفاده از روش کتابخانه‌ای انجام می‌گردد. همچنین جمع‌آوری اطلاعات مرتبط با متغیرهای تحقیق جهت تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از پرسشنامه تحت عنوان روش پیمایشی انجام می‌گردد.

ابزار گردآوری اطلاعات پژوهش

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق پرسشنامه است. در این تحقیق از پرسشنامه استاندارد به اقتباس از مقاله یگیتبسیگلو (۲۰۱۷) جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده شدی شود. برای هر پرسش تعدادی گزینه و پاسخ انتخاب شده که فرد پاسخ‌دهنده باید یکی از آنها را به عنوان پاسخ انتخاب نماید. هر یک از پاسخ‌ها به گونه‌ای تنظیم شده است که در عین منطقی بودن برای آن سوال از پاسخ مربوط به دیگر سوالات مجزاست. لذا پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شده که پاسخ‌دهندگان، گزینه‌ها را بر مبنای طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم تنظیم شد. پرسشنامه‌ای که به منظور ابزار جمع‌آوری داده‌ها به کار رفته بود به صورت حضوری بین پاسخ‌دهندگان توزیع گردید و شامل دو بخش می‌باشد، بخش اول آن مربوط به مشخصات فردی پاسخ‌دهنده و شامل سن، جنسیت و میزان تحصیلات است. در بخش دوم، سوالات مرتبط با متغیرهای تحقیق مطرح شده است که شامل ۲۲ سوال بود. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از طریق نرم افزار SPSS ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید. با توجه به این که حداقل ضریب پایایی برای پرسشنامه‌های پژوهشی ۰/۷۰ می‌باشد، ملاحظه می‌گردد که ضرایب آلفای کرونباخ به دست آمده برای تمامی متغیرها از این مقدار بالاتر است؛ بنابراین می‌توان ادعا نمود که پایایی و اعتبار پرسشنامه تحقیق مطلوب بوده است. جدول ۱ نتایج ضریب آلفای کرونباخ را نشان می‌دهد.

جدول (۱): نتایج پایایی پرسشنامه

پرسشنامه	سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
دانش‌مدیران سطح بالای سازمان	۳-۱	۰,۷۱۱
ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی	۱۱-۴	۰,۸۷۵
انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی	۱۵-۱۲	۰,۸۲۳
سازگاری حسابداری مدیریت	۱۸-۱۶	۰,۷۵۴

پرسشنامه	سوالات	ضریب الفای کرونباخ
اثربخشی حسابداری مدیریت	۲۲-۱۹	۰,۸۰۹
کل پرسشنامه	۲۲-۱	۰,۸۸۹

یافته‌های پژوهش

در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نمونه از روش‌های آمار توصیفی و نیز از روش‌های آمار استنباطی استفاده شده است. در واقع ابتدا با استفاده از نرم افزار SPSS، هر متغیر در قالب جداول و شاخص‌های آماری، توصیف شده و سپس جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، آزمون فرضیه‌ها و در کل برای تعمیم نتایج از نمونه به جامعه آماری از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به وسیله نرم افزار Amos 24 استفاده شده است. جدول ۲ نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

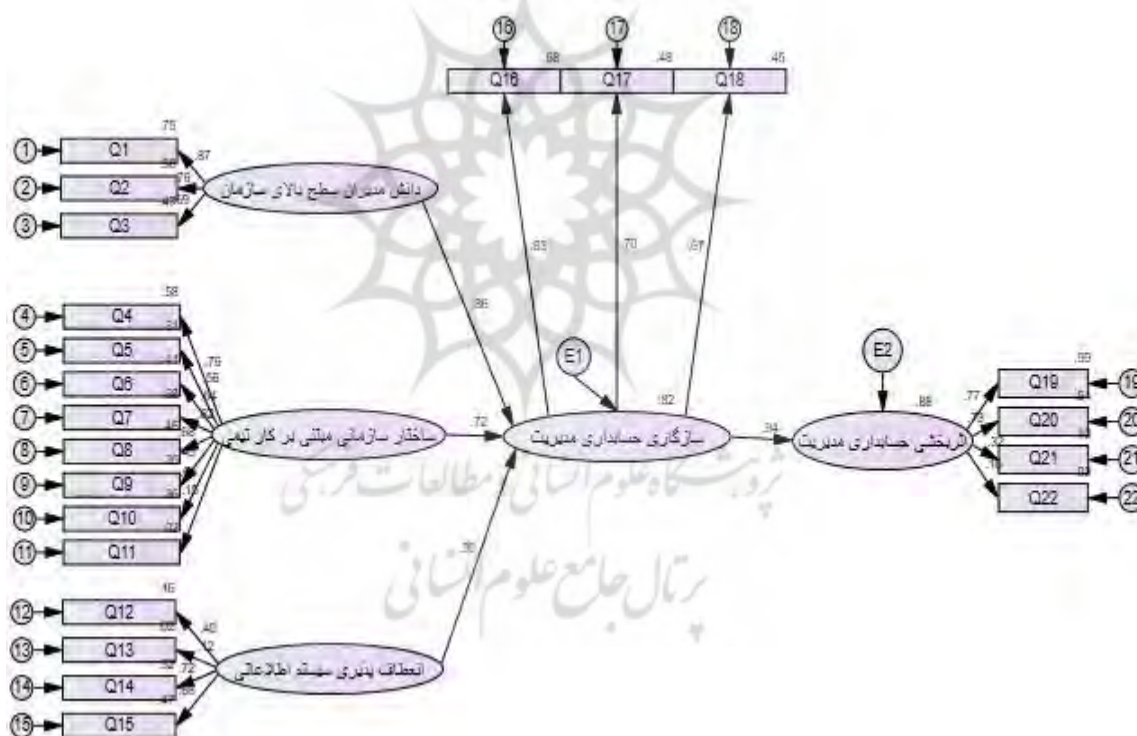
متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	بیشترین مقدار	کمترین مقدار	تعداد
دانش مدیران سطح بالای سازمان	۳,۲۷۱	۰,۶۸۷	۰,۱۶۵	۰,۳۴۷	۱,۳۳	۵,۰۰	۳۸۴
ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی	۳,۴۰۴	۰,۵۳۷	۰,۰۵۸	۰,۱۳۵	۱,۶۳	۴,۷۵	۳۸۴
انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی	۳,۲۷۵	۰,۵۸۸	-۰,۴۸۹	۰,۶۳۵	۱,۰۰	۴,۵۰	۳۸۴
سازگاری حسابداری مدیریت	۳,۲۳۲	۰,۶۸۳	-۰,۲۸۳	-۰,۲۱۰	۱,۳۳	۴,۶۷	۳۸۴
اثربخشی حسابداری مدیریت	۳,۱۷۲	۰,۵۸۴	-۰,۲۱۴	۰,۳۵۷	۱,۲۵	۴,۵۰	۳۸۴

با توجه به نتایج جدول ۲ از آنجایی که چولگی و کشیدگی کلیه متغیرها در بازه $۲+$ و $۲-$ قرار دارد لذا می‌توان عنوان نمود کلیه متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند. پیش از آزمون فرضیه‌ها باید از اعتبار و دقت الگوهای سنجش متغیرهای تحقیق اطمینان به دست آورد تا بتوان بعد از آن روابط ساختاری را بررسی کرد. بدین منظور از شاخص‌های برازش استفاده می‌شود که این شاخص‌ها در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول (۳): شاخص‌های برازش برای مدل اندازه‌گیری تحقیق

RMSEA	NFI	CFI	TLI	IFI	GFI	CIMIN / df	شاخص‌های برازندگی الگو
۰,۰۰۹	۰,۹۲۸	۰,۹۴۹	۰,۹۹۲	۰,۹۵۲	۰,۹۷۳	۲,۷۱۴	الگوی اصلی
کوچک‌تر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	۱ تا ۳	سطح قابل قبول

همان‌طور که از جدول فوق دیده می‌شود تمامی شاخص‌ها در محدوده‌ی مطلوب قرار دارند. بنابراین مناسبت مدل تحلیل عاملی تاییدی در برازش به داده‌های گردآوری شده تأیید می‌شود. در این قسمت مدل ساختاری تحقیق جهت آزمون فرضیات اصلی برازش می‌یابد. این مدل در شکل ۲ به نمایش درآمده است.

شکل ۲- مدل ساختاری پژوهش

با توجه به نتایج این مدل و ضرایب بدست آمده از تحلیل ساختاری اطلاعات تحقیق، نتایج تحلیل مسیر ساختاری (شامل روابط متغیرهای مکنون با یکدیگر) نیز در جدول ۵ ارائه می‌گردد:

جدول (۴) نتایج تحلیل مسر متغیرها

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
دانش مدیران سطح بالای سازمان ← سازگاری حسابداری، مدیریت	۰,۸۶۰	۰,۰۹۸	۶,۹۷۹	۰,۰۰۰
ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی ← سازگاری حسابداری، مدیریت	۰,۷۲۲	۰,۱۰۹	۵,۳۳۰	۰,۰۰۰
انعطاف پذیری سیستم اطلاعاتی ← سازگاری حسابداری، مدیریت	۰,۹۰۳	۰,۰۷۵	۱۱,۰۲۷	۰,۰۰۰
سازگاری حسابداری مدیریت ← اثربخشی حسابداری مدیریت	۰,۹۳۶	۰,۰۶۷	۱۴,۶۴۵	۰,۰۰۰

فرضیه اول: فرضیه اول بیان می‌کند که دانش مدیران سطح بالای سازمان تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد. بر اساس نتایج جدول ۴ میزان تاثیر دانش مدیران سطح بالای سازمان بر سازگاری حسابداری مدیریت برابر با ۰,۸۶۰ است؛ و همچنین سطح معنی بدست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از یک صدم بوده و این تاثیر مثبت و معنی دار است. لذا فرضیه اول در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

فرضیه دوم: فرضیه دوم بیان می‌کند که ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد. بر اساس نتایج جدول ۴ میزان تاثیر ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی بر سازگاری حسابداری مدیریت برابر با ۰,۷۲۲ است؛ و همچنین سطح معنی بدست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از یک صدم بوده و این تاثیر مثبت و معنی دار است. لذا فرضیه دوم در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

فرضیه سوم: فرضیه سوم بیان می‌کند که انعطاف پذیری سیستم اطلاعاتی تأثیر معناداری بر سازگاری حسابداری مدیریت دارد. بر اساس نتایج جدول ۴ میزان تاثیر انعطاف پذیری سیستم اطلاعاتی بر سازگاری حسابداری مدیریت برابر با ۰,۹۰۳ است؛ و همچنین سطح معنی بدست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از یک صدم بوده و این تاثیر مثبت و معنی دار است. لذا فرضیه سوم در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

فرضیه چهارم: فرضیه چهارم بیان می‌کند که سازگاری حسابداری مدیریت تأثیر معناداری بر اثربخشی حسابداری مدیریت دارد. بر اساس نتایج جدول ۴ میزان تاثیر سازگاری حسابداری مدیریت بر اثربخشی حسابداری مدیریت برابر با ۰,۹۰۳ است؛ و همچنین سطح معنی بدست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از یک صدم بوده و این تاثیر مثبت و معنی دار است. لذا فرضیه چهارم در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج تحلیل ساختاری نتایج تحلیل کلیه فرضیات مورد پذیرش قرار گرفت لذا می‌توان عنوان نمود با افزایش مؤلفه‌های چابکی سازمانی در دستگاه‌های اجرایی شامل دانش مدیران سطح بالای سازمان، ساختار سازمانی مبتنی بر کار تیمی و انعطاف پذیری سیستم اطلاعاتی میزان سازگاری حسابداری مدیریت در دستگاه‌های اجرایی را افزایش داده و

افزایش سازگاری، افزایش اثربخشی حسابداری مدیریت را در پی دارد. یگیتبسیگلو (۲۰۱۷) در تحقیق خود نشان داد دانش سطوح بالای تیم مدیریت، ساختارهای مبتنی بر کار تیمی و انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی بر روی انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت تأثیر مثبت دارند. همچنین ارتباط مثبتی بین انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت و اثربخشی حسابداری مدیریت یافت شد. این یافته‌ها مطابق با یافته‌های پژوهش حاضر است. همچنین یگیتبسیگلو (۲۰۱۶) در پژوهش خود عنوان نمود انعطاف‌پذیری سیستم اطلاعاتی و دانش مشترک دارای ارتباط معنی‌دار و مثبتی با انعطاف‌پذیری حسابداری مدیریت بود که به‌نوبه خود ارتباط مثبتی با اثربخشی حسابداری مدیریت داشت. این یافته‌ها نیز از جهاتی در تطابق با یافته‌های پژوهش حاضر است. بر اساس یافته‌های این پژوهش به مدیران دستگاه‌های اجرایی پیشنهاد می‌گردد با آموزش ضمن خدمت به مدیران عالی‌رتبه خود و بالا بردن دانش شغلی آنان زمینه را برای افزایش سازگاری حسابداری مدیریت در واحدهای اجرایی خود به وجود آورند. به مدیران دستگاه‌های اجرایی پیشنهاد می‌گردد با به‌کارگیری کارکنانشان در کار تیمی و انجام پروژه‌های اداری در قالب کار تیمی منجر به افزایش سازگاری حسابداری مدیریت در واحدهای اجرایی خود شوند. به مدیران دستگاه‌های اجرایی پیشنهاد می‌گردد با طراحی یک سیستم اطلاعاتی انعطاف‌پذیر به‌وسیله متخصصین فناوری اطلاعات که در اختیار تمامی کارکنان قرار دارد زمینه را برای افزایش سازگاری حسابداری مدیریت در واحدهای اجرایی خود به وجود آورند. به مدیران دستگاه‌های اجرایی پیشنهاد می‌گردد با استفاده از مؤلفه‌های چابکی سازمانی با سازگار کردن حسابداری مدیریت در سازمان تحت مدیریتشان، اثربخشی حسابداری مدیریت را افزایش داده تا به عملکرد و بهره‌وری مطلوب دست یابند. به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی به بررسی نقش میانجی اثربخشی حسابداری مدیریت و سازگاری حسابداری مدیریت در رابطه میان مؤلفه‌های چابکی سازمانی و بهره‌وری سازمانی بپردازند. به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی به بررسی نقش هوش هیجانی کارکنان در رابطه اثربخشی حسابداری مدیریت و سازگاری حسابداری مدیریت بپردازند.

منابع و مآخذ

- ۱- پاک مرام، عسگر و رضایی، ندا. (۱۳۹۶). تأثیر محیط رقابتی و شاخصه‌های سازمانی بر شیوه‌های حسابداری مدیریت و عملکرد سازمانی. *حسابداری مدیریت*، ۱۰(۳۴)، ۴۵-۵۵.
- ۲- رضایی دولت‌آبادی، حسین و مهرآذین، سمیرا. (۱۳۹۲)، تحلیل نقش حسابداری مدیریت در ایجاد مزیت رقابتی برای سازمانها، در محیط‌های متغیر و پویا، *فصلنامه پژوهش حسابداری*، ۲(۴)، ۸۹-۹۹.
- ۳- زارعی، سونیا و برزگر، الهه. (۱۳۹۶). ارزیابی تأثیر تصویرسازی داده‌ها در گزارش‌های حسابداری مدیریت بر تصمیم‌گیری مدیران. *حسابداری مدیریت*، ۱۰(۳۴)، ۱-۱۳.
- ۴- قاسمی، محمدرضا. (۱۳۹۵). نقش حسابداری مدیریت در فرآیند برنامه‌ریزی استراتژیک سازمان، پنجمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز. تهران، همایشگران مهر اشراق.
- ۵- نظری پور، محمد. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سیستم‌های اطلاعاتی بر قابلیت سازگاری حسابداری مدیریت. *مجله علمی-پژوهشی دانش حسابداری*، ۷(۲۷)، ۱۳۵-۱۵۸.
- ۶- نیک پور، امین و سلاجقه، سنجر. (۱۳۹۱). بررسی وضعیت چابکی سازمانی در سازمان‌های دولتی شهر کرمان. *مدیریت بهره‌وری (فراسوی مدیریت)*، ۶(۲۳)، ۳۹-۵۴.

۷- وطن پرست، محمدرضا؛ تصدی کاری، محمدجواد و احمدزاده لایق، نرگس. (۱۳۹۷). مروری بر تاریخچه و تکنیک‌های حسابداری مدیریت. چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۱(۲)، ۳۹-۵۳.

8- Ax, C. and Greve, J. (2017). Adoption of management accounting innovations: Organizational culture compatibility and perceived outcomes. *Management Accounting Research*, Vol. 34, Pp. 59-74.

9- Bell, J., Ansari, S., Klammer, Th. and Lawrence, C. (2004). Management accounting: a strategic focus, Module: Strategy and management accounting, Houghton Mifflin, College Division, Boston, disponibil la.

10- Chesbrough, H. (2006). Open business models: How to thrive in the new innovation landscape. Boston, MA: Harvard Business School Press.

11- Kumarasinghe, W.S.L. and Haleem, A. (2020). The Impact Of Digitalization On Business Models With Special Reference To Management Accounting In Small And Medium Enterprises In Colombo District. *International Journal Of Scientific & Technology Research*, 9(03), 6654-665.

12- Liem, V.T., Hien, N.N. and Ntim, C.G. (2020). Exploring the impact of dynamic environment and CEO's psychology characteristics on using management accounting system. *Cogent Business & Management*, 7, 1-20.

13- Schilke, O. (2014). On the contingent value of dynamic capabilities for competitive advantage: the nonlinear moderating effect of environmental dynamism. *Strategic Management Journal*, 35(2), pp. 179-203.

14- Teece, D.J. (2010). Business models, business strategy and innovation. *Long range planning*, 43(1), 172-194.

The role of Organizational Agility Factors in Management Accounting Adaptability in Executive Agencies

Roya Darabi¹
Arash Nejati^{*2}

Date of Receipt: 2021/04/21 Date of Issue: 2021/10/22

Abstract

The aim of this study was to investigate the role of organizational agility factors in the compatibility of management accounting in executive agencies among employees of executive agencies in Tehran province. The statistical population of the study was all employees of executive bodies of Tehran province, of which 384 employees of executive bodies of Tehran province were considered as a sample, and the same number of questionnaires were distributed and collected to answer them. The data collected from the research questionnaires were analyzed by SPSS and AMOS software using structural equation modeling. The results of the analysis of research hypotheses showed that increasing the components of organizational agility in the executive apparatus including knowledge of top managers, organizational structure based on teamwork and flexibility of the information system, increase the level of management accounting compatibility in the executive apparatus and increase compatibility, increase effectiveness Accounting leads to management.

Keywords

Management Accounting Effectiveness, Organizational Agility, Management Accounting Adaptability.

1- Associate Professor, Department of Accounting, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran. (R_darabi@azad.ac.ir)

2-PhD Student in Accounting, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran (Corresponding Author: A.nejatee34@yahoo.com)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی